

נושא הפעילות: סניטציה – חלון לקונפליקט ביחסי הגומלין בין האדם לטבע ולדרכי פעולה אחראיות כלפי הסביבה

כתבה: רחלי גלבוע. מחו"ה כרמל

המערך נכתב על בסיס עבודת המחקר של עמית דולב ; גלעד בינו ; דותן יושע ;
רוני קינג ; סלעית קרק ; ודויד זלץ ; איה אורון ; דרור קפוטא ; עמיחי גוטר

מבנה הפעילות-שיעור כפול (שעה וחצי):

שיעור ראשון-מצגת 'על תנים שועלים ואנשים'-יחסי גומלין בין אדם לטבע. הצגת הקשר בין פעילות האדם לבין המערכת האקולוגית: יצירת מקורות מזון אנתרופוגנים כגורם ישיר להתרבות של תנים ושועלים ולהפיכתם למין מתפרץ, והשלכות של התרבות יתר זו על הסביבה. הצגת הסניטציה כאסטרטגיה וכפעולה נדרשות בצמצום הפגיעה במערכות הטבעית והחקלאית. המונח סניטציה מכון לפעולות תברואה כגון פינוי פסולת. במקרה המדובר, פינוי פסולת חקלאית של פגרי בעלי חיים, שהיא מקור מזון עודף עבור הטורפים.

שיעור שני- פעילות בקבוצות: "קמפיין הסברה לציבור: תנים בפארק הירקון-קונפליקט והצעות לפתרון" על כל קבוצה לגבש הצעה לטיפול בקונפליקט, ולבחור דרך יצירתית להעביר את המסר לציבור ולרשויות. (סרטון, יצירת סלוגן, פוסטר וכו') הפעילות אמורה להיות כזו שמעבדת את המושגים והרעיונות מהדוגמה במצגת, ומכוונת לגבש מחשבה ועמדה אישית.

מטרות הפעילות:

התלמידים ייחשפו למושגים ולעקרונות בשמירת טבע וסביבה דרך נושא הסניטציה .
התלמידים יכירו דוגמאות להשפעת החקלאות על הסביבה הטבעית, ולפגיעה במערכת אקולוגית ובמגוון הביולוגי על ידי האדם.
התלמידים יעמדו על האחריות המוטלת עלינו לחקור את הסביבה ולמצוא דרכים לשיקומה ויכירו הפעילות של גופים ממשלתיים כגון רט"ג והמשרד להגנת הסביבה, בהגנה על ערכי הטבע ובניהול משאבי הסביבה.
התלמידים יתרשמו מחשיבותו של המחקר המדעי ומהשפעתו הישירה על מציאות דינאמית בתחומי הסביבה והשמירה על ערכי הטבע.
הצגת פעולת הסניטציה – פינוי פסולת ומניעתה כמקור מזון לחיות הבר- כפתרון הולם ואחראי למעגל של קונפליקטים, תעודד אצל התלמידים עמדה חיובית בנוגע ליכולת שלנו להשפיע על הסביבה ובנוגע למציאת דרכים לצמצום הפגיעה במגוון הביולוגי .

התלמידים יתנסו במציאת פתרון לקונפליקט ובהצגת הרעיון בדרך יצירתית ואפקטיבית הכוונה לגישה אקטיבית בשמירה על הסביבה ולצורך בהטמעת חשיבות ההסברה והגברת המודעות לנושא.

שיעור ראשון-תוכן המצגת: (שקופיות המצגת מלוות בהסבר בגוף המצגת)

משאבי קיום שמקורם בפעילות האדם (מקורות מזון אנתרופוגנים) כגון מזבלות ופגרי בעלי

חיים, נחשבים כגורם מרכזי להתפתחות צפיפות גבוהה באוכלוסיות של מיני טורפים, וכך מינים כגון התן הופכים למינים מתפרצים.

צפיפות יתר של אוכלוסיות הטורפים, מגדילה את הסיכון להעברת מחלות ואת הנזקים לחקלאות הקשורים בטריפה (בקר, צאן, תרנגולות), ומפרה את האיזון בין טורפים לנטרפים במערכות טבעיות הסמוכות לשטחים חקלאיים.

מחקר מדעי שנעשה בגליל העליון הוכיח את הקשר בין נוכחות מקורות מזון אנתרופוגנים (שמקורם בפעילות אדם- פגרים של חיות משק) ובין הגידול באוכלוסיית הטורפים, ואת השפעתה המידית של פעולת סניטציה –פינוי מבוקר וסדור של פגרי בעלי חיים- על צמצום האוכלוסייה.

באזור המחקר רבים מהאזורים הטבעיים סמוכים ליישובים שיש בהם חקלאות לולים. בתהליך גידול התרנגולות קיימת תמותה בהיקפים קבועים יחסית, המתפרשת לאורך ימי השנה. בהיעדר מערכות ראויות להסדרת פסולת, מושלכים הפגרים בצדי דרכים ובמזבלות פתוחות בשולי היישוב, והם המשאבים שתורמים לעלייה בהצלחת הרבייה של שועלים ותנים ובהצטרפותם של פרטים צעירים לאוכלוסייה. צפיפות השועלים שנמצאה במושבים גדולה פי 5 לערך מהצפיפות בשטחים הפתוחים הטבעיים הסמוכים להם!

בניסוי מבוקר של פגרי העופות בשלושה מושבים חקלאיים במשך מספר חודשים, ונבחנו השרידות והתנועה של 145 שועלים ושל 38 תנים ממושדרים במרחב. תוצאות הניסוי הראו ירידה חדה ומהירה בשרידות הטורפים, הגדלה של תחומי המחיה שלהם והגירה של מרבית התנים אל אזורים המרוחקים מהמושבים.

המחקר מדגים כי אמצעי פשוט של סניטציה, כמו הסדרת סילוק פסולת חקלאית, מפחית את זמינות מקורות המזון, מפחית מידית את התרבות הטורפים ומביא לצמצום האוכלוסייה שלהם.

גילוי נוסף במחקר היה שייטכן שיכולת הציד של הטורפים אבדה. אף על פי שהטורפים נאלצו למצוא מקורות מזון אחרים עם הפעלת הסניטציה, הדבר לא השפיע על אוכלוסיות הנטרפים (יערון גדול) במערכת הטבעית, שנבדקה גם היא במהלך המחקר.

אחת התופעות הנלוות להתפרצות של מינים כמו תנים היא סכנת הרעלות מידי החקלאים. התרבות יתר של הטורפים מגבירה את הטרפייה של חיות משק (בעיקר עגלים צעירים) שמהווים מקורות מזון זמינים עבורם. לעיתים מצב זה עלול לגרום לחקלאים לנקוט בפעולה לא חוקית - הרעלה. פגר מורעל שמונח בשטח ושנועד לפגוע בטורף שמאיים על שלום העדר עלול לפגוע קשות במארג המזון ובמגוון הביולוגי, כדוגמת הפגיעה הדרמטית באוכלוסיית הנשרים ברמת הגולן.

מינים מתפרצים כמו התן מהווים איום הן על המגוון הביולוגי והן על מערכות חקלאיות וכלכליות. **הסניטציה היא אמצעי פשוט, זול, אקולוגי ויעיל הרבה יותר מפתרונות אחרים כגון דילול מינים מתפרצים. זהו תהליך ארוך שדורש סבלנות, אך היתרון הגדול שבו הוא רווח הן לחקלאים והן לחיות הבר.**

רשות הטבע והגנים היא הרשות הממשלתית האמונה מטעם החוק על שמירת ערכי הטבע והמורשת במדינה, ואחת ממשימותיה המרכזיות היא שמירה על המגוון הביולוגי בטבע. רשות הטבע והגנים מובילה מהלכים לשיתופי פעולה עם החקלאים ועם משרדי הממשלה הרלבנטיים על מנת ליישם ולהפעיל פעולות סניטציה כחלק בלתי נפרד מפעילות החקלאים בשטח-בעלי לולים, בעלי עדרים ומשקי חי. החשיפה לנושא הסניטציה רלבנטית לכלל הציבור בהיבטים של הימנעות מהאכלת חיות בר, וחשיבות השמירה על ניקיון ביישובים ובחניונים בטבע- חינוך והסברה הן חלק מהפעולות שהרשות נוקטת במסגרת המאבק לשמירה על הטבע.

שיעור שני-תנים בפארק הירקון:

דוגמה אקטואלית לקונפליקט שנוצר בין אנשים ותנים מתקיימת בפארק הירקון במרכז הארץ בלב יישוב עירוני (רמת גן). בעקבות השארת פסולת והאכלות מכוונות של תנים על ידי תושבים ומטיילים, התפתחה במקום אוכלוסיית תנים בלתי טבעית בצפיפותה ובאורחותיה. התנים, שהסתגלו לנוכחות בני אדם, מעוררים פחד וחשש אצל חלק מהתושבים שדורשים מהרשויות לפעול לסילוק חיות הבר. כאן שורש הקונפליקט: אוכלוסיית התנים התרבתה עקב התנהגות לא אחראית מצד בני האדם של האכלה והשארת פסולת, והתנהגות התנים השתנתה. היעדר חשש שלהם מלהתקרב לבני אדם מוביל לפחד ולתחושת רתיעה של בני אדם מפני התנים, ומוביל לצורך בהתערבות לשם צמצום האוכלוסייה המתפרצת. להסברה יש תפקיד חשוב בחינוך הציבור ולהשגת שינוי בהרגלים, שיכולים להשפיע על צמצום התופעה והקונפליקט.

משימה:

'תנים בפארק הירקון'. בעזרת קטעי עיתונות וסרטון ייחשפו התלמידים לאופיו של הקונפליקט המקומי בפארק הירקון, יעמדו על הנקודות המשותפות לדוגמה שהוצגה

במצגת, יגבשו קווים לטיפול בקונפליקט ויציעו דרך יצירתית להסברה של הנושא. סרטו של יואב קררי שצולם בפארק הירקון יוקרן לכיתה ולאחריו יעבדו בקבוצות ליצירת קמפיין הסברה לציבור בנושא. (דף הנחייה לתלמידים מצורף בנספח)

שאלות מנחות למשימה, לאחר צפייה וקריאה:

מהן התחושות שעולות בצפייה בתנים בפארק הירקון?

(התפעלות, התרגשות, חשש, רתיעה...)

מהו המאפיין של השטח?

(שטח ירוק בלב מרכז עירוני-נוכחות של נופשים)

מהם מקורות המזון המלאכותיים, מידי אדם, עבור חיות הבר?

(פסולת, האכלה מכוונת)

מהי התוצאה מבחינת אוכלוסיית התנים?

(התרבות, צפיפות יתר של אוכלוסייה, שינוי התנהגות)

אילו סכנות וקשיים טמונים במצב הזה-עבור התנים וכלל חיות הבר, ואילו עבור

התושבים?

(התרבות תנים-מיעוט בנטרפים-פגיעה במגוון הביולוגי, הסתגלות של התנים לבני אדם-

קרבה של חיות בר לאדם מסוכנת לשניהם. לתנים-מציאות של רדיפה על ידי החוששים

מהם, לתושבים-תחושה של פגיעה בביטחון אישי)

באילו דרכים ניתן לפעול על מנת לצמצם את הבעיה? מה יהיו הדגשים בהסברה

לציבור?

(להכיר את התנים כחיות בר מרתקות, לא לפחד מצד אחד. מצד שני-חיות בר אינה צריכה

להתקרב לאדם-לטובת שני הצדדים! לא להאכיל ולא להשאיר פסולת אחרינו. מצד הרשויות-

אולי יעלו רעיונות כגון עיקור, העתקה...חשוב להבין את הקשיים והמורכבות הכרוכים בכל

(פתרון)

יצירת קמפיין-הסברה בנושא:

מי קהל היעד להסברה? מהו המסר המרכזי? מהו המידע החשוב לצורך פעולת ההסברה?

בחרו בדרך ההסברה המתאימה ביותר לכם – היו יצירתיים!!

**נקודות חיבור של הפעילות לתכני הוראה
מתוך מסמך הלימה-מדעי הסביבה:**

נושא מס'1. מערכות אקולוגיות ומגוון ביולוגי (נושא חובה)

תת-נושא	תכנים (והערות)	מושגים
מערכת אקולוגית – מרכיבים ומאפיינים	<ul style="list-style-type: none"> • גידול אוכלוסייה והשפעות על הסביבה. • המגוון הביולוגי כביטוי של השונות בטבע, ייחודו של המגוון הביולוגי בישראל, חשיבות המגוון הביולוגי לקיום ולתפקוד של מערכות אקולוגיות. 	<p>אקולוגיה, מערכת אקולוגית (אקוסיסטמה), בינטי, אבינטי.</p> <p>משאב, התאמה (אדפטציה), הסתגלות, כושר הישרדות.</p> <p>אוכלוסייה, חברה, שונות, כושר נשיאה, ביומסה, גורם מגביל.</p> <p>מגוון מינים, עושר מינים, מגוון ביולוגי. מינים פולשים</p>
תהליכים במערכות אקולוגיות	<ul style="list-style-type: none"> • שיווי-משקל דינמי ויצובות המערכת האקולוגית, הגורמים (הטבעיים ומעשי ידי אדם) המפרים את היציבות, תהליכי ויסות. 	<p>שרשרת מזון, מארג מזון, יצרנים, צרכנים, פירמידה אקולוגית (פירמידת אנרגיה), צרכנים ראשוניים, צרכנים שניוניים, רמה טרופית (trophic level),</p> <p>טריפה, שיווי-משקל דינמי (יצובות), ויסות,</p>

נושא מספר 1. מערכות אקולוגיות ומגוון ביולוגי (רמה מוגברת)

תת-נושא	תכנים (והערות)	מושגים
אקולוגיה אנושית	<ul style="list-style-type: none"> • הפגיעה במגוון הביולוגי ובמערכות אקולוגיות כתוצאה מפעילות האדם: פגיעה בבתי גידול, פגיעה במיני בר, החדרת מינים "זרים" וכד'. דרכי התמודדות לצמצום הפגיעה במגוון הביולוגי: טכנולוגיה, חקיקה, אמנות, חינוך והסברה. 	

נושא מס' 4. פסולת מוצקה

תת-נושא	תכנים (והערות)	מושגים
הפסולת המוצקה והבעיה הסביבתית	<ul style="list-style-type: none"> סוגי הפסולת ומקורותיהם: ביתית, עירונית, חקלאית, תעשייתית, רפואית, בניין. 	
הנזקים לאדם ולסביבה		מפגע סביבתי, אתר פסולת לא מוסדר (מזבלה פתוחה).
דרכי התמודדות	<ul style="list-style-type: none"> דרכים לטיפול בפסולת: - הטמנה בקרקע במטמנות סניטריות, - חקיקה ואכיפה 	

נושא מס' 6. תכנון וניהול סביבתי

תת-נושא	תכנים (והערות)	מושגים
תכנון וניהול סביבתי: דילמות, עקרונות, מוסדות, הליכים		שימור המגוון הביולוגי, המשרד להגנת הסביבה (ולא המשרד לאיכות הסביבה כפי שהיה בעבר), רשות הטבע והגנים (ולא שתי רשויות נפרדות- רשות שמורות הטבע ורשות הגנים הלאומיים, כפי שהיה עד 1998.

שיעור שני-הנחייה לעבודה בקבוצות.

בעשור האחרון נוצר גם במרכז הארץ בלב יישוב עירוני קונפליקט שדומה במאפייניו לזה שמתקיים באזורים החקלאיים בין אנשים ותנים. לאחר הצפייה בסרטון כל קבוצה תיגש לעבודה שמטרתה-יצירת קמפיין הסברה לציבור בנושא. צפו בסרטון ושימו לב למה שהוא מעורר בנו...קראו את השאלות בדף ההנחיה. היעזרו בציטוטים מתוך הכתבה בעיתון ובמידע המצורף. וצרו קמפיין יצירתי.

דף הנחייה לעבודה בקבוצה:

לאחר צפייה בסרטון וקריאה בקטעים מתוך העיתונות נסחו מענה לשאלות הבאות, והציעו קמפיין הסברה.

- אילו תחושות עולות בצפייה בתנים בפארק הירקון?
- מהו המאפיין של השטח בו מתרבים התנים?
- מהם מקורות המזון המלאכותיים, מידי אדם, עבור חיות הבר?
- אילו סכנות וקשיים טמונים במצב הקיים עבור התנים וכלל חיות הבר, ואילו עבור התושבים?
- באילו דרכים ניתן לפעול על מנת לצמצם את הבעיה? מה יהיו הדגשים בהסברה לציבור?

הגדירו מיהו קהל היעד להסברה שלכם, ומהו המסר המרכזי.

נסחו את עיקרי הדברים ובחרו בדרך ההסברה המתאימה ביותר לכם. היו יצירתיים!!

נספחים:

א. סרטון מאת יואב קררי, 'תנים בפארק הירקון'
<https://www.facebook.com/Safari.Israel/posts/229517233854009>

ב. מאמר ב 'אקולוגיה וסביבה', גיליון יוני 2016, בנושא 'ממשק של אוכלוסיות יתר של תנים- מתיאורי למציאות', שנכתב ע"י עמית דולב וחובריו.
<http://www.magazine.isees.org.il/ArticlePage.aspx?ArticleId=595>

ג. 'כך חיים הרמת' גנים משיכון ותיקים עם התנים'. ציטוטים נבחרים מתוך כתבתה של אן וסרמן, מחודש מאי 2013, בעיתון 'ישראל היום'. הכתבה המלאה בקישור הבא:
<http://www.israelhayom.co.il/article/88779>

"שעת לילה מאוחרת בשיכון ותיקים ברמת גן, סמוך לפארק הירקון. האביב כבר כאן, אבל בחוץ עדיין קריר.....הגנבים מתקדמים בזריזות חרישית, סומכים על חושיהם שיכוונו אותם אל המקום המדויק, שם מחכה להם סעודת הלילה. מתוך פחי האשפה הגדושים קופצים חתולים ונסים לכל עבר. הפחים נופלים, והחגיגה של קבוצת התנים הרעבים מתחילה. הם עטים על השלל, ובסיום הארוחה יקנחו ביללת סיפוק קולנית..."

"בשעת בוקר מוקדמת, כשעדיין חשוך בחוץ, רעש מים שוצף נשמע לפתע מעבר לגדת הירקון. מתוך המים יוצאים במרץ זוג תנים צעירים - רודפים זה אחר זה, קופצים תוך כדי מרדף במים והחוצה, שוב ושוב. הם יוצאים מהנחל בדהרה, מתנערים ומתגלגלים על החלקה החולית הקטנה, שנמצאת שם כאילו רק בשבילם. נושכים, חופרים, קופצים ומשתעשעים, מנצלים את הרגעים האחרונים לפני הזריחה. עם קרן אור ראשונה הם נעצרים, מביטים זה בזה, וכאילו מסכימים שהגיע הזמן לחזור הביתה. בריצה מהירה וקלילה הם נעלמים יחד לתוך הסבך."

"אבי (49) נתקל בתן במהלך ריצת הבוקר עם הכלבה שלו בפארק. "זה היה מלחיץ, ומאז הכלבה מפחדת ללכת לשם", הוא אומר. "אני לא מוכן לוותר וממשיך לרוץ בפארק, אבל הפסקתי לצאת מהבית בשעות הלילה המאוחרות."

" גם רועי יניב (31) יצא בבוקר עם התינוק והכלבה. "התינוק היה במנשא והכלבה קשורה ברצועה. פתאום קפץ עלינו מהסבך תן, חשף שיניים וניסה לתקוף את הכלבה. ניסיתי להפריד ביניהם ולהבריח אותו, והרגשתי חסר אונים כי התינוק היה קשור אלי. מה שהציל אותנו היה רץ שנקלע למקום ועזר לי להבריח את התן. פחדתי גם על הכלבה, בעיקר הלחיצו אותי שמועות על כלבת. אני חושב שזו היתה נקבה שתקפה אותנו, כי היו לה גורים בסבך שהיא רצתה להגן עליהם."

היחס שלו לתנים אמביוולנטי. מצד אחד, כבר כמה פעמים הם עקבו אחריו כשהלך ברחוב, וסירבו להרפות. מצד שני, "אני רואה אותם מדי יום בשנה האחרונה, ועדיין מתפעל. זאת תופעת טבע מיוחדת באמצע העיר, חיה מיוחדת שלא נתקלים בה סתם כך. שקלתי להתלונן במשטרה או בעירייה, אבל החלטתי לוותר, כי אני לא רוצה שיקרה להם משהו. חוץ מאותו מקרה בודד, הם מעולם לא תקפו אותנו, רק עקבו אחריו וצפו בנו"

" זה לא נעים להתעורר באמצע הלילה ולשמע את היללות", מעידה מרגלית יונה (58), תושבת שיכון ותיקים זה שלושים שנים. "הם יוצאים לצייד, ואנחנו שומעים את צעקות הברווזים שבנחל כשהם טורפים אותם."

"אילן גולדנברג (60) מתגורר בשיכון ותיקים כבר 34 שנים. מדי ערב הוא יוצא לטייל עם שני כלביו, מגזע סטאף אנגלי ולברדור, ולדבריו מעולם לא נתקל בתקיפה או באיום מצד התנים. "אני מכיר אותם כבר אישית לכל דורותיהם", הוא מספר. "נהפוך הוא, אני מפחד שהכלבה שלי תתנפל עליהם"

"גם תושבים אחרים שעימם שוחחנו תיארו מקרים שבהם דווקא הכלבים הם אלו שתוקפים את התנים. אבי מסכים: "באופן עקרוני אני בעד. אני אוהב שהם פה, הם עושים את החיים מעניינים. מרגש ומרתק לשמוע אותם. יש דברים הרבה יותר מסוכנים ומטרידים בעיניי."

חלק גדול מהאשמה הוא בתושבים - שזורקים אשפה לפח, אבל לא סוגרים אותו", מדגיש ד"ר לוי "כשהפחים בחדרי הזבל פתוחים, חתולי הרחוב קופצים לתוכם, וכך גם התנים".
קרן שחר מספרת כי "לפחות פעמיים או שלוש בשבוע מאכילי החתולים 'פותחים בופה' באמצע הרחוב, ומזממים את השכונה כולה. אי אפשר לעצור את התופעה, אין עם מי לדבר."

אילן גולדנברג מעיד כי "מדי ערב מגיע אדם להאכיל את התנים, הם ממש מחכים לו. שנים אני רואה אותו מאכיל חתולים לאורך הירקון, משכונת חרוזים עד ראש ציפור. לאחרונה הוא מגיע באותה שעה להאכיל גם את התנים. הם עומדים בשולי השביל, מתעלמים מהעוברים והשבים ומחכים לסעודה שלהם. הם כבר לא פוחדים מאנשים."

ג. מידע מתוך 'טבע הדברים' 2014 .

<http://www.tevahadvarim.co.il/2014>

תנים בפארק הירקון

מאת: אלי בצרי

במאבק על שטחי המחיה המתנהל בין אדוני העולם לבין בעלי החיים המנסים לשרוד בממלכתם, יש מדי פעם הפתעות מרעננות. משפחת התנים שהתמקמה בפארק הירקון נותנת הצגה של טבע במיטבו. אלא שלא כולם אוהבים את הופעתם שם. על אף שהתנים לא תוקפניים מטבעם, וכמעט לא דווּח בארץ על תנים שתקפו (פרט לחולי כלבת, אבל בזמננו חיסון התנים הוא דבר של מה בכך), שלא לדבר על כך שבכל שבוע אנחנו מדווחים על כלבים שתוקפים בני אדם – אנשים מתלוננים על פחד ועל הסגר כפוי לילדים. האנשים פנו לעירייה, העירייה

פנתה לרשות, וזו שמתפקידה להגן על חיות הבר התירה לעירייה לשכור קבלנים פרטיים שיצודו את התנים באמצעות מלכודות רגל, עם היתר (כך על פי התקשורת) להמיתם.

כמה מילים על התנים

התן הזהוב נקרא כך על שום הצבע האפור-זהוב של פרוות הקיץ שלו. התן הוא הקרוב ביותר ממשפחת הכלביים לכלב המבוית. הוא נפוץ בכל רחבי הארץ, ובעיקר בגולן ובנגב. הוא אוכל כול – ניזון משיירי מזון של האדם (ולכן הוא נפוץ באזורי מזבלות ובשולי יישובי אדם), מפגרי בהמות, מכרסמים (עד כאן תרומתו לטבע ולאקולוגיה), עופות וזוחלים, וגם מפירות וירקות. בגולן, בגליל ובאזורים חקלאיים ברחבי הארץ להקות תנים עלולות לתקוף עדרי צאן, ואף לטרוף גדיים צעירים. התן הוא צייד חד חושים; הוא מתחיל את הצייד באיתור באמצעות הראייה והשמיעה; לאחר צמצום המרחק הוא עושה שימוש רב בחוש הריח כדי להתביית על טרפו. כאשר הוא במרדף בצמחייה גבוהה וטרפו נעלם לו לכמה שניות, הוא מדלג לאוויר כדי לשפר את נקודת התצפית.

התנים הזהובים חיים בלהקות טריטוריאליות, והלהקה מורכבת בדרך כלל מגרעין משפחתי ונספחים. הלהקה מתקשרת באמצעות היללות המוכרות וקולות נביחה שעל אף שלנו הם נשמעים זהים – חברי הלהקה יודעים לזהות מי שייך להם ומי מלהקה אחרת. בתחילת חודש אוקטובר מתחילים הזכרים במצגי חיזור, שנמשכים במהלך החורף ועד לחודש פברואר, אז מתחילות ההזדווגויות. הזכר מסייר בשטח ומשמיע נביחות קריאה לנקבות, ואלו מגיבות ומגיעות למפגשי ההיכרות. בני הזוג רצים ומקיפים זה את זה עד שהם מחליטים שבן/בת הזוג אכן מתאימים, ואז בא טקס הנישואים. התנים הם בני זוג נאמנים, ולאחר הבחירה הם מקיימים מעין טקס נישואים שבו שניהם מטילים שתן באותו מקום תוך כדי חפירה שנועדה להעמיק את חדירת הריח לקרקע. טקס הנישואים הזה מחזיק מעמד שנים רבות, ולעתים אף כל החיים. בני הזוג אינם בוגדים ואינם מקיימים יחסים עם אחרים.

כמו אצל הכלבים, ההיריון נמשך 60-63 יום, ובסופו ממליטה הנקבה במאורה בין ארבעה לשמונה גורים. האם נשארת עם גוריה עד שהם פוקחים את עיניהם – כשהם בני 10-14 יום. שלושה שבועות הם רק יונקים, ולאחר מכן הם מתחילים לאכול מזון שהזכר מביא אל המאורה. תופעת השמרטפים – או הגננים, המוכרת בקרב מינים רבים, קיימת גם אצל התנים. כבר בשלבים הראשונים שלאחר פקירת העיניים מצטרף התן הצעיר אל ההורים ומסייע בשמירה על הגורים. בגיל שלושה חודשים הם נגמלים, מתחילים לצאת מהמאורה ולהכיר את הסביבה